

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. V. Excerpendum esse testimonio, & exemplo Martini Delrii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

Quid nos? quæ nostra est industria? Legimus, sed quia plerique nihil excerpimus, ideo parum proficimus legendo. Paucè quæ dixerim. Caudices & stupores, qui fuimus, manemus. Post aliquot lustra in litteris consumpta, vel notissima quæque ignoramus, quia excerpere ac notare nolumus. En præciavi Triumviros pro Excerptis stantes. Excerpendum, ac notandum est, aliter ad seriam eruditionem accessus non est. Utriusque Plinius & Auli Gellii tam testimonium, quam exemplum suadet, & invitat, sed non solum. Plures ex eadem classe huc sisto, & Triumviros nostri etiam ævi adduco.

CAPUT IV.

Excerpendum esse testimonio & exemplo Iusti Lipsii.

Triumvirorum nostri ævi in excerpendo studium.

Senec. ep. 33. apud alios excerpitur.

m. p. 444.

J. Justus Lipsius.

Catalogus librorum a Justo Lipsio scriptorum.

Justus Lipsius feligendo & excerpendo fuit tot librorum scriptor.

Politicorum librorum elogium.

Hic præfari lubet de Senecâ, quem Lipsius inter omnes veteres scriptores laudatissimum & virtutis studio pape Christianum semper veneratus Notis illustravit. Ergo Seneca in epistolis: Non est, inquit, quod exigas Excerpta & repetita: continuum est apud nostros, quidquid apud alios excerpitur. Ad quæ Lipsius: intelligite, ait Repetita, laudabilia, & quæ solent lectione iterari: an quia etiam inter legendum dici solet, Repete? Hoc puto: etsi Repetita, quasi divisa, & in locos suos partita, possis legere. Jam ad Justum.

Justus Lipsius, eruditionis primæ, judicii maximi, Regius professor & historicus annis pluribus Lovanii, scriptis eruditissimis jam pridem orbi notus. Favst. E Lipsii libri quatuor dumtaxat me legisse memini, Hallensem & Sicheimensem Virginem, Constantiam, & Exempla politica. Si quid ego judico, nervosus scriptor est, & plenus succi. Quæ alia scripserit, scire pervelim.

Evlog. Audi compendio, & miraberis. In lucem dedit Lipsius, de Militiâ Romanâ libros 5. Poliorceticâ libros 5. de Admirandis Urbis Romæ libros 4. de Constantiâ libros 2. Antiquarum lectionum libros 5. Epistoliarum questionum libros itidem 5. Variarum lectionum libros 3. Syntagma de Bibliothecis, Amphitheatrum, Electorum libros 2. Satyræ Mehippæam, Saturnalium libros 2. Virginem Hallensem, Virginem Sicheimensem, Politicorum libros 6. Syntagma de Vestâ & Vestalibus, Politicorum monitorum & exemplorum libros 2. Lovanium, Manuuctionis ad Stoicam philosophiam libros 3. Physiologiæ Stoicæ libros 3. de Cruce pariter libros 3. Librum de Una Religione adversus Dialogistam, de Pronuntiatione linguæ Latinæ, Centurias 8. epistolarum: Commentarios, Notæ, Animadversiones, Scholia in Senecam, Tacitum, Velleium Paterculum, Dissertationes & alia talia non numero. Favst. Superi! vir unus tot libros, tam abundantes non verborum, sed rerum! Evlog. Quod Plinius de Plinio avunculo suæ dixerat, idem de Lipsio affirmandum: Miraris quod homo occupatus tot absolverit volumina, magis miraberis, si scieris illum publicè docuisse, fracta & imbecilli valetudine fuisse, itinera, prolixiora obiisse, bibliothecas in orbe nobilissimas lustrasse, negotiis diversis non defuisse. Unde igitur illi tam copiosa, & illustris eruditio? unde tam multiplex & insignis scriptorio, tot librorum fecunditas? Causam audi germanissimam: Non legit tantum Lipsius, sed & Excepserit, idque cum judicio, non obvia quævis in chartas rapiendo, sed feligendo, & excerpendo. Hinc ipsius dictum solenne: Non colligo, sed feligo. Selegit præsertim hæc apud mel eximium.

Unicum viri opus propono; Politicorum sex libros, opus planè accuratum, tersum, varium, elegans, eruditum, & pæne dixerim, obtupescendum, ac paucis imitabile. Inspice, & mecum senties. Artificioso, variegato, Babylonico, beluato tapeti Lipsiana Politica rectè com-

pararim. Incredibili namque artificio & nexu è verbis optimorum quorumque scriptorum suum ille contextum elaboravit. Sua Lipsius loquitur, sed ore, inquam partem non suo, idque tam dextrè ut Livii aut Taciti verba jures esse Lipsii. Hæc autem absque excerpis nec sine excerpis felicissima quidem memoria non dicam perficere, sed nec tentare audeat. Fieri non potest, ut talis scriptio componatur, quin prius plurimum Excerptatur. Ad murum erigendum cemento, lapidibus, arenâ est opus; ad longiorem ejusmodi scriptionem Notæ ac Excerpta profus necessaria sunt. Imò nec declamationem, aut orationem ullam eruditè struxeris, ni prius tam verba, quam tem dictioni aptam excerpseris.

Nec solum ad exaranda Politica dicendus Excerptis Lipsius: idem in aliis fecit. Cetera illius scripta inspiciamus, & sine copiosa Notarum & Excerptorum supellectili non potuisset confici affirmabimus.

Sed ego hinc in amicæ aures arcana aliquid instillare velim. Aliquem excerpenti modum Lipsius docuit, sed facillimè persuadeor, non eo solum, sed & alio fuisse usum, quem non docuerit. Nimirum tales viri non omnia artis secreta vulgant. Principia in arte monstrant, secretius artificium sibi servant. Lipsius hanc omnem Excerptandi artem pagellâ unicâ nec quidem totâ tradidit. Verba Lipsii sunt: Quid feligas, & à quibus partem feci alteram. De quâ etsi exemplis dicere facilius possem, quam scriptis, tamen breviter hæc habe. Lectionem ipsam non sufficere, ne repetitam quidem, imò nec in felicissimâ memoriâ: sed opus esse Excerptis quibusdam & Notis rerum verborumque singulorum, quas imitemur. Quæ Excerpta Memorialibus libellis, tanquam arario contineri velim, unde sermonis illæ opes per tempus & ad usum promanent. Fieri autem libellos triplices: Unum quem Formularum dixerim; Alterum, quem Ornamentorum; Tertium, quem Dictionum.

Hæc autem, o doctissime Lipsi, ferè tantum epistolis scribendis faciunt. Quid porro ad eruditionem ceteram, quid verum ac historicarum & scriptoribus excerpendum? Hic tacet Justus, & suum sibi secretum servat. Ne dubitemus Excerpta Lipsio fuisse copiosissima. Sed Excerptandi myterium omnibus evulgare non libebat.

Hoc ergo jam certum tam testimonio, quam exemplo doctissimi viri, ad parandam eruditionem Notis & Excerptis opus esse. Sine his aliquid volatitico haustu capere licet, ad doctrinam solidam pervenire non licet. Sed è Triumviris testem alium huc sisto, Martinum Delrium.

CAPUT V.

Excerpendum esse testimonio & exemplo Martini Delrii.

Liceat de hoc viro pauca præfari. Martinus Antonius Delrius Majores habuit, & parentes nobilissimos; summa eorum apud Hispaniæ reges auctoritas. Pater Delrii, Antonius Delrius, in agro Antverpiensi Toparcha, Regiâ Consiliis, post Fiscî Regii in Belgio præfecturam. Domus illius Regibus & Proregibus eò adventantibus familiare fuit prætorium. Mater Delrii Eleonora Lopefia Aragonum proceribus oriunda. Sed exteriora sunt ista, nec in censum viri suo peculio divitis referenda; sermo nobis est de supellectile & ornamentis litterariis.

Graviora studia tractavit Delrius hoc ordine. Parisiis in Philosophiâ Magistrum habuit Joannem Maldonatum & scriptis notum: Duaci in Jurisprudentiâ Ludovicum Carrionem. Duaco Lovanium se contulit, ubi Cornelii Valerii disciplinâ, & Justi Lipsii familiaritate summos in litteris progressus fecit: præcipuam tamen

men diei partem Legum Jurisque scientiæ seposuit, quod in operibus ad id temporis à se elaboratis non semel palam esse voluit. Nam & Salamantica acerrimas de Jure contentiones cum doctissimis subiit.

Hinc anno millesimo quingentesimo septuagesimo Lovanii primam in Jure lauream incredibili omnium admiratione decerpit. Prodigio simile est vel ipsa sola Auctorum in Jure nomina meminisse, quos ille in epistola ad parentem suum se perlegisse monstrat. Fuit verè (quod Tullius de Catone) librorum helluo.

Hæc eruditione parat à Philippo II. Hispaniarum Rege in supremum Brabantia senatum cooptatur. Dein ab eodem Rege, anno millesimo quingentesimo septuagesimo septimo Palatinis ac militibus jus dicere jubetur. Anno sequenti Cancellarius, & Regii Fiscus Quæstor constituitur.

Jam in summo stare videbatur Delrius, jam inter ipsius fortunæ, & honoris amplexus versari; cum ille sese in præcipiti vacillare, & quò celsiorem, eò lubricum magis & abruptum locum premere intellexit, ex quo laberetur facilius, & post lapsum resurgeret difficilius: atque adeò, ut ibidem foret semper, numquam tamen sine periculo fore, numquam sine maximâ molestiâ: magnas illas regiâque cedros, in altissimis montibus nonnumquam pubescere, aut interdum etiam senescere; numquam tamen non ventis agitari; raro sole toveri, sæpius æris injuriis obnoxias degere. Tandem igitur aliquando, ut Philosophus quondam, amicus sibi met esse cepit, imò Deo; sibi consulere, Deo servire decrevit. Hic illi flexus decursus vitæ ad metam meliorem. Magnus hucusque sive ingenium spectes, sive honores, sive totius actæ vitæ integritatem: sed tum maximus esse cepit, cum ambiit esse minimus. Ergo ille in Brabantia senatum allectus, & ejusdem deinde Princeps, ille Palatinorum militumque juri dicendo Præfectus, ille nuper ætarii opulentissimi, & verè regii Quæstor, ille ad magna natus, perfundus magnis, & majoribus maturus, minimam Jesu Societatem amplecti, fastam omnem exuere, omnibus subesse, nulli imperare, & quasi novellus tiro repuascere propter Christum. Nullum erat in tirocinii domo tam vile abjectumque obsequium, cui non se promptum offerret, quòdque non hilatis capesseret, veluti natus in eo & educatus. Talis fuit Delrius. Ex hoc ungue, ni fallor, hunc leonem satis noveris. Vidi ergo ipse virum, & cum eo egi familiarissimè. Et reverè sermo ac vultus Delrii, hunc ipsum, quem describo, loquebatur.

Hæc mihi præfanda cœnsui, ut nemo nesciret, quantum vir illum eruditionis thesaurum sibi parasset Notis & Excerptis, quod jam demonstrato. Tu porò jam Faustine, ad tria potissimum atende: Ad linguarum cognitionem, ad libros ab eo editos, ad studendi rationem. Ex his luculentissimè cognosces, quid Notæ profint & Excerpta.

Delrius Latinè, Græcè, Hebraicè, Chaldaicè, Flandricè, Hispanicè, Italicè, Gallicè, Germanicè ita loquebatur (sunt distincta novem idiomata) ut in plerisque eloquentissimus, in nullo hospes esset. Q. Ennius, teste Gellio, tria corda habere sese dicebat, quòd loqui Græcè, & Osciè, Latinè sciret. Num igitur non novem corda habuerit Delrius, qui novem linguas percussit? Poëtarum, Oratorum ac Historicorum scripta omnia quæcumque in quibuscumque Belgicæ bibliothecis reperiri poterant magnâ cum curâ & diligentia evoluit.

Elibris verò quos edidit, primus fuit Notæ ad Solinum, quas dedit nondum viginti annos natus. Post has secutæ sunt doctissimæ Notæ ad Claudianum. His successerunt tam Adversaria, quam Commentarius in omnes Senecæ tragedias. Scripsit & edidit libros duos de Principiis Juris; Reperitones de l. Transfere; Exercitationem ad legem Contractus; opuscula alia Juridicâ;

Miscellanea item Ariptorum universi Juris Civilis. Post hæc scripsit Commentarios rerum Belgicarum, Cæsarem in hoc imitatus. Elucubravit deinde Speculum Marianum, Speculum Patientiæ & Claritatis, Polemicas orationes Marianas, Florida Mariana. Successerunt sex libri Disquisitionum Magicarum, in tres tomos divisi, opus illustrissimum. Edidit & Orientium Notis suis illustratum. Conscripsit & Vindicias Areopagiticæ. Nec omittendum magni laboris & limati judicii opus in Cantica Canticorum. Dedit & Emendationes in C. Julii Epitomen. Scripsit & in Threnos Hieremia. In omnes sacre Scripturæ libros non facem modò accendere, sed Pharus atollere meditabatur. In Genesim dedit; reliqua mors intercepti. Hæc vidi scripta. Cum tamen non ultra quinquagesimum septimum annum pervixerit. Quam verò ad scriptionem tam variam ingens illi adjumentum tulerint Excerpta & Notæ, jam audi.

Studendi rationem Delrius hæc tenuit. Cum pu- Eius studi- bertatis annos necdum attigisset, primo mane ipso diei dedi ratio. crepusculo, postquam rei divinæ interfuit, in intectum vino panem modicè sumpsit, dein subyò se illatebravit in cubiculum, quod ei sub bibliothecâ seu technophyon * quoddam fuerat. Hic sellam & pluteum sub- * Arium jectis rotulis ita fabricari curaverat, ut levi pedis im- * efficina. pulsû, per omnia circum pulpita, & loculamenta, seipsum, omnemque studiorum suppellectilem circumveheret; illi cum incidisset, non prius inde dimovebatur, quam adultâ nocte tempus, & familiaris ephesus ad cenam, non rarò invitum ac reluctantem cogeret. Ita totos soles, dièsq; totos in mulco impransus, veluti jam sepultus inter libros exegit.

Vin' Faustine paucula de morte addam? Favst. Adde quam maximè, avidus accipiam. Virum ipse vidi, sæpius cum eo, uti lubmisse humanus erat, familiarissimè collocutus, cum per Superiorem Germaniam iter faceret in Belgium. EVLOG. Cum igitur ex Hispania Lovanium rediisset, licet distat illud, eò defectas vires & summos dolores, adfuit Patër qui illi edixit summum

Constantia adesse discrimen, à morte parum abesse; rogavitque, ad nuntium mortis. vellènt mentem eluere. Tum Delrius nihil eo nuntio commotus, erectâ mente, nihil sibi admodum esse, cui obnoxium norit eum esse diem, cum tanto se tempore in in hoc sacrorum hominum cœtu parasset: sic vixisse, ut mori non timeret: velle tamen expiationis beneficium accipere, & abluere id nævorum, quod superesset, in Jesu Christi sanguine. Mox Christi corpore pascitur.

Rogatus, an vellret etiam oleo sancto inungi? ille hoc unum. Quid Rector censeat? quid vult? ubi eam non abnuere intellexit, Ita, inquit, fiat; ita fiat. Verè usque ad mortem obediens. Nihil enim aliud toto hoc tempore, nisi majorum nutu faciebat: quod illi sancirent, sanctum arbitrabatur; quod interdicerent, nefastum censebat. Puerum crederes à paternâ maternâve manu trahi non reluctantem; sed hilarè blandientem. Post hæc veluti doloris experts, incredibili animi magnitudine naturam vincere, & de ipsâ quodâmodo morte triumphare; ac soli intentus cælo, Deo plenus, cetera omnia fastidire; in Crucifixi effigiem oculos figere, Crucifixum æmulari. Postero die horâ septimâ, vix ullo mortis indicio, inter suorum manus placidissimè expiravit. Anno 1608. die XIX. Octobris: annum agens ætatis quinquagesimum septimum.

Inter alia virtutum decora, hoc sibi proprium habuit: nihil vafre aut subdolè moliri; non per cuniculos insidiari, non per vineas oppugnare: non palam blandiri, clam detrahere (quæ pestilentissima hujus ævi lues est) idem lingua promptum, quod animo meditatum, habere. Ita qui cum eo versabantur, nullas cæcas cogitationum foveas metuebant, nullos laqueos; omnibus factis & religionibus confirmatum censebant, quod ab eo dice-

Mortuus est Lovanii anno 1608.

Idem serè de seipso prædicat Gasparus Schepius Societ. Jesu pro- fessus hostis, in suo Hypo- thymico, mi- h pag. 250.

Constantia ad nuntium mortis.

Obedientia ad mortem usque.

Mors.

Ejus virtutes, & elo- gium.

in cre- tis nia remi- ale cog- enare videtur.

recep- is mo- Libo- dicit.

etor- is me- bellu- undi.

dece- rat- is v- am- hatur, hinc ed- ob- loquum.

Mari- An- Del- Pate-

ter-

Librorum ab eo scri- ptorum catalogus.

